KA2905K_pol_o 26-05-11 20:19 ™ÂÏ›‰·1

Η σφαγή του Σετίφ στην Αλγερία

Οι κινητοποιήσεις των μουσουλμάνων κατοίκων για αυτοδιάθεση πνίγηκαν στο αίμα από τις γαλλικές ένοπλες δυνάμεις

Επιμέλεια: **ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΧΕΛΙΔΟΝΗΣ**

66 *χρόνια πριν*

Το πρωινό της 8ης Μαΐου 1945, την ίδια μέρα που παραδόθηκε η ναζιστική Γερμανία, ξέσπασε η βία στην Αλγερία. Οι πανηγυρισμοί του μουσουλμανικού πληθυσμού της πόλης Σετίφ για τη νίκη των Συμμάχων στην Ευρώπη συνοδεύτηκαν από ειρηνικές διαδηλώσεις κατά της γαλλικής αποικιοκρατίας. Η αστυνομία επιχείρησε να αρπάξει τα πανό διαμαρτυρίας. Δεν άργησαν να σημειωθούν συγκρούσεις, στη διάρκεια των οποίων αστυνομικοί και στρατιώτες πυροβόλησαν πολλούς διαδηλωτές. Στην ευρύτερη περιοχή άρχισαν τότε οι επιθέσεις κατά των εποίκων, οι οποίες κατέληξαν στον θάνατο εκατό Ευρωπαίων, κυρίως αμάχων. Επειτα από πέντε μέρες χάους, ο γαλλικός στρατός και η αστυνομία αποκατέστησαν την τάξη, για να αρχίσουν όμως σύντομα τα αντίποινα. Στο όργιο αίματος που ακολούθησε, στρατιώτες και Ευρωπαίοι πολιτοφύλακες σκότωσαν χιλιάδες μουσουλμάνους. Η σφαγή του Σετίφ, όπως έμεινε γνωστή, και η περίοδος καταστολής που εισήγαγε, αποτέλεσαν σημείο καμπής στις σχέσεις μεταξύ της Γαλλίας, η οποία είχε αποικήσει την Αλγερία το 1830, και του μουσουλμανικού πληθυσμού, ο οποίος σημαδεύτηκε από την τραυματική εμπειρία της σφαγής. Το 1954 άρχισε γενικευμένη εξέγερση σε όλη την Αλγερία. Ο Πόλεμος της Αλγερίας έληξε το 1962, φέρνοντας την ανεξαρτησία για τους Αλγερινούς, ενώ συγκλόνισε την Τέταρτη Γαλλική Δημοκρατία, η οποία και κατέρρευσε. Τον Φεβρουάριο του 2005, ο Γάλλος πρέσβης στην Αλγερία ζήτησε επίσημα συγγνώμη για τη σφαγή του 1945, αποκαλώντας την μια ασυγχώρητη τραγωδία.

Πάνω, σπίτι Ευρωπαίων στην Αλγερία, το οποίο έχει πυρποληθεί από εξαγριωμένους μουσουλμάνους. **Αριστερά,** η παράδοση εξεγερμένων κοινοτήτων στις χαράδρες της Χεράτα. Οι Ευρωπαίοι νεκροί των ταραχών του 1945 δεν ξεπέρασαν τους εκατό. Οι μουσουλμάνοι νεκροί ήταν δεκάδες χιλιάδες.

Βομβαρδισμοί και εκτελέσεις αμάχων

Του **SADEK HADJERES***

8 Μαΐου 1945: Η ειρήνη ξημερώνει στον κόσμο. Μια σφαγή πλήττει την Αλγερία.

Η ημερομηνία είναι χαραγμένη στις μνήμες και τα πολιτικά αντανακλαστικά της Αλγερίας, ανεξάρτητα από τις πολιτικές θέσεις ή την ηλικία. Την ημέρα εκείνη, η Αλγερία αποστασιοποιήθηκε με αιματηρό τρόπο από τις διεθνείς εξελίξεις, ενώ η τραγωδία απασχόλησε ελάχιστα τον διεθνή Τύπο, μέσα στην ευφορία της αντιφασιστικής νίκης. Το γεγονός αυτό, όμως, χάρη στη σοβαρότητα και το εύρος του, επιτάχυνε μια ιστορική διαδικασία, καθοριστική για το μέλλον της Αλγερίας, που βρισκόταν μέχρι τότε αλυσοδεμένη στη μητρόπολη ως «γαλλικός νομός». Στο άρθρο αυτό, θα προσπαθήσω να φωτίσω συγκεκριμένη πολιτική πτυχή της τραγωδίας.

Την Τρίτη 8 Μαΐου 1945, οι New York Times έγραφαν: «Ο πόλεμος στην Ευρώπη έληξε!». Την ίδια μέρα στην Αλγερία άρχιζε η σφαγή του Σετίφ.

Την εποχή εκείνη οι προοδευτικές δυνάμεις σε κάθε ήπειρο γιόρταζαν τη νίκη τους επί του ναζισμού. Η ρατσιστική ιδεολογία και τα θεμέλιά της συνέχισαν, όμως, να επιβιώνουν στις αναχρονιστικές πρακτικές της γαλλικής κατοχής. Η αποικιακή διοίκηση προσέφερε ένα ακόμη δείγμα μελανής και απάνθρωπης συμπεριφοράς τη στιγμή εκείνη. Πρώτα, με το εύρος των σφαγών, που έφθασαν τις δεκάδες χιλιάδες νεκρούς μεταξύ των κατοίκων του πυκνοκατοικημένου Βόρειου Κονσταντινουά και δεύτερον, με τη βαρβαρότητα των μεθόδων της και την πολιτική σημασία των μεθόδων αυτών.

Η «Χάρτα του Σαν Φρανσίσκο» που μόλις είχε διακηρυχθεί με κάθε επισημότητα, διασφαλίζοντας την αυτοδιάθεση των λαών, έκανε τους Αλγερινούς να βγουν στον δρόμο. Οι ειρηνικές διαδηλώσεις αντιμετωπίσθηκαν με στυγνή βία σε πόλεις, όπως το Σετίφ και την Γκουέλμα. Οι Γάλλοι έποικοι, αλλά και αξιωματούχοι της γκωλικής κυβέρνησης στο Παρίσι, πίστεψαν ότι η χρήση «σκληρών» μεθόδων θα οδηγούσε στην ανασύσταση της αποικιακής αυτοκρατορίας.

Αξίζει να επισημάνω ότι την ίδια περίοδο οι Βρετανοί υιοθετούν πολιτική ανεξαρτητοποίησης των αποικιών τους, επιλέγοντας μέσω της Κοινοπολιτείας κοινά συμφέρουσες λύσεις. Πόσα δεινά θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί, εάν μία τέτοια πολιτική είχε επιλέξει και η Γαλλία;

Αποτρόπαιες μέθοδοι

Ο σημερινός αναγνώστης μπορεί να βρει στο σχετικό λήμμα της διαδικτυακής εγκυκλοπαίδειας Wikipedia (Αλγερία, 8 Μαΐου 1945) αντικειμενικά, ακριβή και αξιόπιστα στοιχεία. Οι μουσουλμάνοι, θύματα της σφαγής έφθαναν τις 40.000 σύμφωνα με ορισμένες πηγές (με χαμηλότερη εκτίμηση τους 8.000), ενώ οι Ευρωπαίοι νεκροί των ταραχών δεν ξεπέρασαν τους εκατό. Οταν μνημόνευσα τα στοιχεία αυτά σε διεθνές συνέδριο του 1950, ορισμένοι με ρώτησαν μήπως έσφαλα, προσθέτοντας ένα επιπλέον μηδενικό στο έντυπο κείμενό μου. «Γιατί τότε δεν πήρατε τα όπλα;», με ρώτησε κάποιος άλλος.

Πιο αποτρόπαιες, όμως, κι από τους αριθμούς των νεκρών είναι οι μέθοδοι. Στις πόλεις και τα χωριά, άνδρες κάθε ηλικίας μεταφέρθηκαν με φορτηγά στις χαράδρες της Χεράτα, όπου εκτελέσθηκαν. Μερόνυχτα ολόκληρα, στρατιώτες και Γάλλοι πολιτοφύλακες πυροβολούσαν αδιακρίτως εναντίον περαστικών σε δρόμους ή αγροτικές οδούς. Το πυροβολικό, η αεροπορία και τα πολεμικά πλοία της Γαλλίας βομβάρδιζαν ακόμη και τα πιο απομονωμένα χωριά. Η οσμή της σήψης γέμιζε τον αέρα.

Αν συγκρίνουμε τις μεθόδους που αξιοποίησαν οι Γάλλοι στην κατάκτηση της Αλγερίας τον 19ο αιώνα, θα διαπιστώσουμε ότι οι αγριότητες του γαλλικού στρατού και πολιτοφυλακής τον Μάιο του 1945 δεν είναι πρωτοφανείς και αποτελούν αντίθετα καλό δείγμα της αποικιακής πολιτικής στα μέσα του περασμένου αιώνα στην Αλγερία και αλλού. Τα γεγονότα του Μαΐου είχαν άλλωστε προετοιμάσει με προκλητικές δηλώσεις οι εκπρόσωποι των εύπορων εποίκων, πρώην συνεργάτες του δωσιλογικού καθεστώτος του Βισύ, που ανησυχούσαν από την ενίσχυση του αλγερινού πατριωτισμού μετά την αγγλο-αμερικανική απόβαση του Νοεμβρίου του 1942.

Πτώματα Αλγερινών στη σειρά μετά τη σφαγή του Σετίφ. Οι μέθοδοι των φόνων ήταν βάρβαρες.

Μάιος 1945. Φοβισμένο παιδί και πολιτοφύλακες σε χωριό στην επαρχία του Κονσταντινουά.

Οι κοινότητες της Ουέντ-Μαρσά και του Τζιτζελί παραδίδονται στον στρατηγό Ντυβάλ.

Ετερόκλητη ομάδα Ευρωπαίων πολιτοφυλάκων περιπολεί οπλισμένη μέσα στο Σετίφ.

Προανάκρουσμα αγώνα

Το 1945, νέες τάσεις και παράγοντες αλλαγής είχαν κάνει την εμφάνισή τους στον αποικιακό κόσμο. Οι πατριωτικές και κοινωνικές επιδιώξεις ενισχύονταν, χωρίς ωστόσο να έχουν αποκτήσει ακόμη την πείρα, την οργανική δύναμη και την αναγκαία πολιτική ωριμότητα. Από την άλλη, η επιμονή και η ρατσιστική αλαζονεία ορισμένων αποικιοκρατικών κύκλων απέκλειαν διαρρήδην τις δημοκρατικές διεξόδους και κάθε άλλη εποικοδομητική εξέλιξη. Είχαμε φθάσει σε ιστορικό σημείο-καμπή, που προμήνυε τις μεγάλες αποφασιστικές μάχες του αγώνα για την εθνική απελευθέρωση.

Οι λαοί κάτω από τον γαλλικό αποικιακό ζυγό είχαν, άλλωστε, ήδη γνωρίσει τη βαρβαρότητα, όπως στις σφαγές του Γεν Μπάι στη γαλλική Ινδοκίνα της δεκαετίας του 1930, αργότερα στη Συρία και μετέπειτα στη Μαδαγασκάρη το 1947 και εκείνες στο Καμερούν την ίδια εποχή. Τα γεγονότα αυτά, όπως και οι σφαγές της 8ης Μαΐου 1945 στην Αλγερία, υπήρξαν προάγγελοι των επερχόμενων αγώνων για την ανεξαρτησία. Τα σημάδια αυτά πέρασαν απαρατήρητα και δεν λειτούργησαν προειδοποιητικά για τις αποικιακές αρχές, ούτε και για την πλειοψηφία του γαλλικού πολιτικού κόσμου ή της γαλλικής κοινωνίας της εποχής.

Ετσι, μετά τον Μάιο του 1945, ο στρατηγός Ντυβάλ, επικεφαλής των εβδομάδων στυγνής καταπίεσης, ανέφερε την εξέλιξη των επιχειρήσεων στην κυβέρνησή του με την παρακάτω προειδοποίηση, πραγματική προφητεία: «Σας εξασφάλισα την ειρήνη για μια δεκαετία». Πώς αντέδρασαν οι Γάλλοι κυβερνώντες; Αρνούμενοι τις εθνικές μας επιδιώξεις, με κύριο όργανό τους τη δράση του διαβόητου γενικού κυβερνήτη, του Σοσιαλιστή Μαρσέλ-Εντμόν Νεγκαλέν, το όνομα του οποίου έμεινε χαραγμένο στην Ιστορία ως σύμβολο αστυνομικής καταπίεσης και νοθευμένων εκλογικών αποτελεσμάτων (στη σύγχρονη Αλγερία έχει άλλωστε επικρατήσει η έκφραση: «Εκλογές τύπου Νεγκαλέν»).

Στα όπλα

Πράγματι, εννέα χρόνια αργότερα, την 1η Νοεμβρίου 1954, οι πρώτοι πυροβολισμοί του πολέμου για την ανεξαρτησία ακούγονταν στην Αλγερία. Ηδη, δύο χρόνια μετά τον Μάιο του 1945, μυστικό συνέδριο του PPA (Parti du Peuple Algérien - Κόμμα του Λαού της Αλγερίας) είχε αποφασίσει την ίδρυση της παραστρατιωτικής OS (Organisation Spéciale - Ειδική Οργάνωση). Οι ενέργειες των αποικιοκρατών είχαν πείσει το σύνολο του πληθυσμού, μέχρι και την πιο αντιδραστική και ρεφορμιστική του μερίδα, ότι η εναλλακτική λύση της ένοπλης εξέγερσης ήταν πλέον αναπόφευκτη. Η Αλγερία, κεντρικό συστατικό του Μαγκρέμπ, δεν μπορούσε να παραμείνει απαθής απέναντι στις πρώτες ένοπλες εξεγέρσεις της δεκαετίας του 1950, που συγκλόνιζαν ήδη την Τυνησία και το Μαρόκο. Η βιετναμέζικη νίκη στο Ντιέν Μπιέν Φου σημειώθηκε -σαν να υπάκουε σε κάποιο συμβολισμό- στις 8 Μαΐου 1954. Εκείνη την ανοιξιάτικη ημέρα, το πένθιμο κλίμα της επετείου των σφαγών του 1945 ανατράπηκε για να δώσει τη θέση του στον λαϊκό ενθουσιασμό. Το πένθος άλλαξε στρατόπεδο, ενώ το Ντιέν Μπιέν Φου έγινε δεκτό από τον λαό της Αλγερίας με πάνδημες εκδηλώσεις χαράς.

Σήμερα, τα διδάγματα αυτά διατηρούν την επικαιρότητά τους, ιδιαίτερα λόγω του αέρα εκδημοκρατισμού που πνέει σήμερα στη νότια όχθη της Μεσογείου, που θέτει λαούς και κράτη απέναντι σε κρίσιμα διλήμματα. Από τη μία, η στυγνή, παράλογη, επαναλαμβανόμενη και αντιπαραγωγική αγριότητα και από την άλλη, οι πρωτοβουλίες που ανοίγουν τον δρόμο σε ειρηνικούς αγώνες και λύσεις δημοκρατικές.

Εννέα χρόνια αργότερα, την 1η Νοεμβρίου 1954, οι πρώτοι πυροβολισμοί του πολέμου για την ανεξαρτησία ακούγονταν στην Αλγερία. Ο στόχος επετεύχθη το 1962.

Η αφίσα του γαλλικού κομμουνιστικού κόμματος από το 1930 για τις αποικίες γράφει στην κορυφή της: «100 χρόνια γαλλικής κυριαρχίας» και αμέσως από κάτω: «Για κάποιους η δυστυχία... ...για άλλους τα πλούτη!» (sic).

Η ελεύθερη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των λαών, ικανή να αντιμετωπίσει τις προκαταλήψεις, τις αφορμές και τη χειραγώγηση από μέρους οικονομικών και άλλων άνομων κέντρων, αποδεικνύει την αξία της. Ολοι οι λαοί χρειάζονται την αληθινή δημοκρατία, την αλληλοκατανόηση, την αλληλεγγύη, τη συνεργασία και όλοι είναι ικανοί να ενστερνιστούν τις αξίες της.

** Ο Dr Sadek Hadjerès είναι πρώην πρώτος γραμματέας του Κόμματος Σοσιαλιστικής Πρωτοπορίας της Αλγερίας, ερευνητής και συνεργαζόμενος καθηγητής στη Γεωπολιτική στο CRAG Πανεπιστήμιο Παρίσι 8.*